

Tomasz Pudłocki, *Arseni Dorożyński – pomiędzy ideologią, polityką i szkołą*, „Nasz Przemysł” 2011 nr 3 s. 41

Arseni Dorożyński

Mało jest tak barwnych osób w dziejach miasta jak z pozoru skromny profesor gimnazjalny – Arseni Dorożyński. Jego zafascynowanie ideologią moskalfilską, konkurencyjną z narodowym ruchem Ukraińców, doprowadziło go do karnego przeniesienia z Przemysła i *de facto* załamania planów otwarcia własnej, prywatnej szkoły. Z drugiej strony zatargi z władzą przyniosły nieoczekiwany zwrot w jego poglądach – ten zażarty Polak i ukraiñożerca stał się od czasów I wojny światowej przykładnym patriotą polskim, będącym wzorem postępowania w zupełnie innym, niż przemyskie środowisku.

Arseni Dorożyński urodził się 10 VIII 1868 r. w Stańkowej koło Birczy jako syn Władysława, później proboszcza greckokatolickiego w Mizuniu koło Doliny (woj. stanisławowskie). Edukację gimnazjalną odbył we Lwowie, gdzie w latach 1878/1879–1885/1886 uczęszczał do Gimnazjum Akademickiego. Następnie studiował filologię klasyczną oraz filologię polską na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1886/1887–1889/1890. W I semestrze roku akademickiego 1893/1894 na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie uzupełniał brakujące do absolutorium zajęcia z łaciny i greki. Absolutorium otrzymał 12 XI 1894 r. W r. szk. 1891/1892 pracował jako zastępca nauczyciela w gimnazjum w Rzeszowie, zaś w r. szk. 1892/1893 w gimnazjum

w Tarnowie. Na r. szk. 1893/1894 został przeniesiony do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, a w roku następnym (1894/1895) do gimnazjum w Jarosławiu, jednak pracy tej nie podjął i pozostał w Krakowie. Decyzją Rady Szkolnej Krajowej (z 2 IV 1896 r.) został mianowany zastępcą nauczyciela w gimnazjum w Podgórzu, gdzie pracował w latach szk. 1896/1897–1898/1899. Na r. szk. 1899/1900 został przeniesiony do gimnazjum w Samborze, a 1900/1901 do gimnazjum w Stanisławowie.

Egzamin nauczycielski z zakresu filologii klasycznej jako przedmiotu głównego i języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego zdał 2 VI 1899 r. przed Lwowską Komisją Nauczycielską. Zyskał dzięki temu kwalifikacje do nauczania w szkołach średnich i został mianowany nauczycielem rzeczywistym w I Gimnazjum w Tarnopolu. Tam pracował w r. szk. 1901/1902, zaś już w następnym r. szk. (1902/1903) przebywał na urlopie. Stosowane przez niego podczas pracy w tarnopolskim gimnazjum metody wychowawcze doprowadzały do licznych protestów uczniów oraz skarg ich rodziców, a w efekcie do przeniesienia go w 1903 r. do I Gimnazjum w Przemyślu. I tu, choć z jednej strony zasłynął z pracy społecznej, to z drugiej – z konfliktowego charakteru, co doprowadziło do zatargów nie tylko z uczniami, ale i kolegami z pracy. Latem 1907 r. czynił bezowocne starania o uzyskanie pozwolenia od władz oświatowych na otwarcie w Przemyślu gimnazjum żeńskiego z wykładowym językiem polskim, 1 IV 1914 r. został przeniesiony do gimnazjum państwowego w Dębicy.

Był bardzo aktywny również w życiu społecznym. W latach 1902–1903 r. pełnił funkcję pierwszego skarbnika Polskiego Muzeum Szkolnego we Lwowie. Przystąpił do Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych i działał w nim przez wiele lat. Od 31 III 1908 r. do 17 III 1909 r. piastował funkcję prezesa przemyskiego oddziału tego Towarzystwa, a w okresie od 22 I 1912 r. do 8 III 1913 r. funkcję skarbnika. Dwukrotnie (11 II 1909 r. i 14 II 1911 r.) był jednym z głównych organizatorów bałków charytatywnych Towarzystwa. W wyborach do Sejmu w 1911 r. nieskutecznie startował z okręgu przemyskiego. Pozostawił po sobie niewielki dorobek naukowy, m.in.: *Kwestia trylogii tebańskiej u Sofoklesa*, cz. 1 [w:] *Sprawozdanie Dyrekcji c. k. Gimnazjum Arcyksiężniczki Elżbiety w Samborze za r. szk. 1900*, Sambor 1900, s. 1-48; cz. 2 [w:] *Sprawozdanie Dyrekcji I Gimnazjum w Stanisławowie za r. szk. 1901*, Stanisławów 1901, s. 3-50; *Quae fuerit Romae Ciceronis temporibus ludorum scaenicarum condicio?* w: *Sprawozdanie Dyrekcji c. k. Gimnazjum z polskim językiem wykładowym w Przemyślu za r. szk. 1905*, Przemyśl 1905, s. 3-24; *Ajschylosa „Prometeusz w okowach” w świetle krytyki*, ibidem za r. szk. 1908/1909, Przemyśl 1909, s. 3-21; odb. Przemyśl 1909, 21 s.; *Przepisana metoda nauczania filologii klasycznej a lektura eksperymentowana* (skrót referatu wygłoszonego podczas zebrania przemyskiego Oddziału Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych, 31 III 1912 r.) – („Muzeum” R. 28: 1912, t. 1, s. 331-332).

Podczas I wojny światowej, w lipcu 1914 r. został zmobilizowany do armii austriackiej. Czynną służ-

bę pełnił do 1917 r. W tym czasie dotknęły go tragiczne wydarzenia rodzinne oraz późniejsza ciężka choroba i śmierć ukochanego dziecka. W dębickim okresie swojego życia oraz pracy pedagogicznej angażował się w prace społeczne i w sprawy szkoły. Dał się poznać jako znakomity, niestrudzony pedagog, gorący patriota i krzewiciel polskości. Powierzone mu obowiązki pełnił z niezwykłą pracowitością oraz sumiennością. Wygłaszał wykłady publiczne o różnorodnej tematyce, m.in. *O karności, O narodzie polskim w dobie dzisiejszej*. W gimnazjum w Dębicy pełnił (od 1 IX 1920 r.) funkcje pomocnika kancelaryjnego, następnie sekretarza dykcji (od 1 IX 1922 r.), ponadto opiekował się biblioteką maturalną oraz biblioteką podręczną dyrektora (od 1 IX 1923 r.).

W 1920 r. został odznaczony odznaką honorową jako osoba zasłużona przy propagowaniu „Pożyczki Odrodzenia” (był głównym referentem „Pożyczki” w Dębicy). Przez wiele lat zmagał się z chorobą, utrzymując to w tajemnicy. Zmarł nagle na serce 7 XI 1924 r. w Stańkowej koło Birczy. Pochowany został na cmentarzu parafialnym w Dębicy.

PS Autor dziękuje p. Arkadiuszowi St. Więchowi za pomoc w pisaniu tego biogramu.